

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

**ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ПВДНІ УКРАЇНИ
В 20–30-Х РР. ХХ СТ.**

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи
на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконала:

студентка VI курсу групи 634

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Біліченко Лідія Сергіївна

Науковий керівник:

доктор історичних наук, доцент

Міронова Ірина Сергіївна

Миколаїв – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Міжнародні неурядові організації відіграють важливу роль у системі сучасних міжнародних відносин. До основних аспектів їхньої діяльності належать: захист прав людини, допомога постраждалим унаслідок техногенної або природної катастрофи, участь у переговорах з врегулювання міжнародних конфліктів, виконання гуманітарних функцій у зонах військових дій тощо. Україна має власний історичний досвід такої співпраці, зокрема у період 1920–1930-х рр., коли міжнародні організації надавали гуманітарну допомогу українському населенню, постраждалому внаслідок голоду 1921–1923 рр. та брали активну участь у розбудові народного господарства та економіки єврейських колоній Півдня України у 1923–1937 рр.

Щодо актуальності окресленої теми дослідження, то на сьогоднішній момент у вітчизняній історичній науці немає узагальнюючих робіт з даної тематики у консолідованому вигляді, із широкою ретроспективою огляду інформації, в яких розкривається діяльність міжнародних благодійних організацій на території Південної України в 1921–1937 рр.

Метою дипломної роботи є всебічне вивчення організованої та діючої на території Південної України системи надання економічної та гуманітарної допомоги населенню іноземними благодійними організаціями упродовж 1920–1930-х рр.

Відповідно до поставленої мети передбачається вирішення таких **завдань:**

- з'ясувати стан наукового вивчення проблеми, дослідити ступінь репрезентативності та інформативності її джерельної бази;
- висвітлити передумови появи міжнародних організацій в Україні;
- проаналізувати та оцінити реальні масштаби голоду 1921–1923 рр. в Україні;

- реконструювати діяльність Американської адміністрації допомоги, вивчити її структуру на території Півдня України, роботу та конкретний внесок організації в допомогу голодуючим;

- розкрити роль «Місії Нансена» та інших міжнародних організацій (Німецький та Шведський Червоний Хрест, Єврейський розподільчий комітет Джойнт, Міжнародний Союз допомоги дітям) у подоланні голоду в південноукраїнських губерніях упродовж 1921–1923 рр.

- з'ясувати значення міжнародних організацій у подоланні наслідків економічної розрухи та розбудові народного господарства на Півдні України;

- висвітлити роль «Джойнта» та «Агро-Джойнта» у єврейській колонізації Півдня України.

Об'єктом дослідження є іноземні благодійні організації, що діяли на території Півдня України (Американська адміністрація допомоги, «Місія Нансена», Єврейський розподільчий комітет Джойнт та Агро-Джойнт, організації Міжнародного Червоного Хреста та ін.).

Предмет дослідження – діяльність іноземних благодійних організацій по боротьбі з голодом 1921–1923 рр. та ліквідацією економічної розрухи упродовж 1923–1937 рр. на Півдні України, їх взаємини з центральними і регіональними органами влади.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1921–1937 рр., що відповідає періоду діяльності міжнародних організацій на Півдні України.

Географічні межі дослідження охоплюють територію Південної України, зокрема сучасні Одеську, Миколаївську, Запорізьку, Дніпропетровську та Херсонську області.

Методологічна основа. Методологія дослідження базується на принципах історизму, об'єктивності, системності, комплексності, діалектики. Міждисциплінарний характер дослідження потребував застосування різних методологічних підходів, якими оперують гуманітарні та соціальні науки:

історичного, цивілізаційного, регіонального, комплексного й інтегрального, ціннісно-гуманістичного.

У ході дослідження застосовувалися різноманітні **методи**:

- загальнонаукові (логічний, структурно-системний, стадіально-регіональний, аналіз, синтез, індукція, дедукція, метод зіставлення);
- конкретно-історичні (порівняльно-історичний, історико-генетичний, історико-типологічний);
- спеціально-історичні (проблемно-хронологічний, синхроністичний, методи історіографії та джерелознавчого дослідження);
- міждисциплінарні (математично-статистичний).

Застосування цих методів є запорукою неупередженого, системного та комплексного дослідження, в якому зроблено спробу позбутися схематизму і суб'єктивізму, а також висвітлено історичні події в їхніх конкретних просторово-часових характеристиках з урахуванням сучасних тенденцій історичного розвитку.

Наукова новизна представлена висвітленням та аналізом неопублікованих досі джерел, літератури щодо діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр.

Практичне значення дипломної роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при написанні наукових монографій та статей з проблем новітньої історії України, з історії міжнародних відносин, а також у ході розробки відповідних навчальних курсів у вищих навчальних закладах.

Апробація результатів дослідження. Результати дипломного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських конференціях:

- Біліченко Л. Діяльність АРА на Одещині (1921–1923 рр.) // Революції і голодомори в історичній спадщині України. «Могилянські читання – 2017». Всеукраїнська науково-практична конференція. «Досвід та тенденції розвитку

суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2017. С. 35–37.

– Біліченко Л. Діяльність Джойнт на Миколаївщині у 20-ті рр. ХХ ст. // Нові завдання суспільних наук у ХХІ столітті: міжнародна науково-практична конференція. Київ, 2017. С. 15–19.

– Біліченко Л. Діяльність «Місії Нанасена» на Миколаївщині в 1920-х рр. // Миколаївщина і Північне Причорномор'я: історія і сучасність : міжнародна науково-практична конференція. Київ, 2017. С. 4–6.

– Біліченко Л. Сучасні дослідження з історії діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920-х рр. у вітчизняній історіографії // Сучасна наука: проблеми та перспективи: міжнародна науково-практична конференція. Київ, 2017. С. 22–24.

Публікації:

– Міронова І., Біліченко Л. Гуманітарна допомога міжнародних організацій населенню Миколаївщини під час голоду 1921–1923 рр. // Наукові праці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Серія «Історія»). 2018. Том 321. Вип. 309. С. 77–81.

Структура дипломної роботи відповідає поставленій меті та визначеним завданням і складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів основної частини (9 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (101 позиція на 10 сторінках) і додатків (5 позицій) у вигляді таблиць. Загальний обсяг дослідження становить 112 сторінок, із них основного тексту 94 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, географічні та хронологічні межі, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження, апробацію основних одержаних результатів.

У **першому розділі «Стан наукової розробки проблеми»** розкрито історіографію теми, її джерельну базу та методологію. Розділ включає в себе три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія дослідження»* визначено, що питання діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр. не достатньо розкрито в науковій літературі. Історіографія проблеми діяльності міжнародних організацій на Півдні України 1922–1923 рр. пройшла кілька етапів у своєму розвитку. Можна виділити етап з початку 1920-х рр. до 1991 р. як цілісний у своїй основі, що базується на єдиній методології марксизму-ленінізму. Неупереджена переоцінка напрацьованого науковцями матеріалу розпочалася в Україні на початку 1990-х рр.

У *підрозділі 1.2 «Джерельна база дослідження»* розглянуто джерельну базу дослідження, яка складається з різноманітних за походженням, видами, ознаками і змістом документів та матеріалів, що дозволяють розкрити діяльність міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр. Серед них неопубліковані джерела; опубліковані документи та матеріали; наративні джерела; матеріали періодичних видань; довідкові видання.

У *підрозділі 1.3 «Методологія та методи дослідження»* показано, що складність і багатогранність теми передбачає реалізацію використання комплексу загальнонаукових (логічний, структурно-системний, стадіально-регіональний, аналіз, синтез, індукція, дедукція, метод зіставлення), конкретно-

історичних (порівняльно-історичний, історико-генетичний, історико-типологічний), спеціально-історичних (проблемно-хронологічний, синхроністичний, методи історіографії та джерелознавчого дослідження) та міждисциплінарних (математично-статистичний) методів. Різноманіття методів дослідження, використаних при написанні роботи, дало можливість автору повному поглянути на проблематику досліджуваної теми.

У другому розділі **«Передумови діяльності міжнародних організацій в Україні»** досліджено передумови діяльності та причини появи міжнародних організацій в Україні. Розглянуто економічне становище країни напередодні діяльності міжнародних місій. Автором встановлено, що упродовж 1921–1923 рр. країна знаходилася у стані голоду, впоратися з яким самотужки вона не змогла і тому звернулася за допомогою до міжнародних організацій.

У підрозділі 2.1 *«Голод 1921–1923 рр. в Україні»* розглянуто його причини, протікання та наслідки. Встановлено, що найбільш жорстоко від голоду постраждали райони Південної України. Голод 1921–1923 рр. став однією з найтяжчих трагедій України. Він охопив величезну територію із загальною чисельністю населення близько 70 млн чол. Найбільше голод торкнувся території сучасних Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Одеської, Миколаївської областей, а також півдня Харківської області

У підрозділі 2.2 *«Встановлення контактів та укладання договорів СРСР з міжнародними організаціями»* досліджено зміст договорів, які були підписані між СРСР і міжнародними організаціями та окремо договори, які були підписані між УРСР та іноземними благодійними місіями. Зокрема, автором було встановлено, що 10 січня 1922 р. між уповноваженим АРА в Росії Вільямом Хаскелом та головою уряду УСРР Х. Раковським у Москві було підписано договір про допомогу населенню України. Основні пункти цього договору полягали в наступному: співробітникам АРА повинна була надана свобода в'їзду, виїзду і пересування по Україні; АРА повинна мати право організовувати

на місцях під своєю егідою комітети з надання допомоги без втручання з боку місцевої влади; радянський уряд мав забезпечити вільне транспортування поставок АРА; держава повинна була надати будівлі та обладнання для організації приміщень, а також паливо; радянська влада мала гарантувати, що не обмежуватиме свободу представників АРА. По суті, цей договір майже повністю повторював основні умови Ризького договору 1921 р. Схожий договір було підписано і з Джойнтом 20 вересня 1922 р. У ньому уточнювалися дії Джойнт, а саме: організація продовжує свою програму тимчасової додаткової допомоги предметами необхідності окремим особам та установам (їжа, одяг тощо) там, де існує потреба негайної допомоги. Бере участь у відновленні старих і облаштуванні нових приміщень для хворих, дітей та інвалідів. Це відновлення може включати перебудову, ремонт будівель, обладнання та тимчасову підтримку на утримання з тим, щоб відновити старі джерела доходів, які були припинені. Допомагає відновити старі і утворити нові ремісничі і землеробські школи, бере участь у перебудові та ремонті будівель, обладнанні, машин і т. д. Субсидує кредитні каси для відновлення будівель ремісників, кооперативів і землеробських господарств, постачає машинами, тракторами, інструментами і сировиною.

У третьому розділі «Діяльність міжнародних організацій на Півдні України в 1921–1923 рр.» досліджено основні напрямки діяльності міжнародних організацій на території Південної України під час голоду 1921–1923 рр. Встановлено, що діяльність іноземних благодійних місій на Півдні України концентрувалася на створенні широкої мережі харчових пунктів.

У підрозділі 3.1 «Американська адміністрація допомоги на Півдні України» визначено, що Американська адміністрація допомоги «АРА» була найбільш великою та впливовою серед міжнародних організацій, яка займалася порятунком голодуючих на Півдні України під час голоду 1921–1923 рр. Саме вона внесла найбільший внесок у подолання голоду. Діяльність АРА на Півдні

України була зосереджена у створенні широкої мережі харчових пунктів. Основними завданнями в регіоні АРА вважала: допомогу голодуючим дітям, надання медичної допомоги населенню, боротьбу з епідеміями, вакцинацію від хвороб.

У підрозділі 3.2 «Гуманітарна допомога Місії Нансена та інших міжнародних організацій у південному регіоні України» розглянуто діяльність Місії Нансена, Німецького та Шведського Червоного Хреста, Міжнародного Союзу допомоги дітям та Джойнта в південноукраїнських губерніях. Установлено, що основною сферою діяльності зазначених організацій було створення харчових пунктів, організація посилок, боротьба з епідеміологічними захворюваннями. Крім медичної допомоги, також поставлялися речі і предмети одягу медустановам Півдня України.

У четвертому розділі «**Міжнародні організації у подоланні наслідків розрухи та розбудові єврейських колоній Півдня України (1923–1937 рр.)**» досліджено роль іноземних місій у подоланні наслідків розрухи в УСРР у регіональному розрізі та їх роль у єврейській колонізації Півдня України.

У підрозділі 4.1 «Діяльність іноземних філантропічних місій з ліквідації наслідків розрухи південноукраїнського краю» розглянуто діяльність Міжнародного Союзу допомоги дітям, Всесвітньої Єврейської конференції допомоги «Вереліф», Європейської студентської конференції упродовж 1923–1924 рр. Встановлено, що діяльність зазначених організацій була досить різноплановою: від утримання їдалень та роздачі обідів нужденним до підтримки сільського господарства.

У розділі 4.2 «Благодійні єврейські товариства у розбудові єврейських колоній Півдня України» з'ясовується внесок Єврейського розподільчого комітету «Джойнт» та його філії «Агро-Джойнт» у розбудову єврейських колоній південного регіону України в 1924–1937 рр. Головна діяльність цих

товариств виявлялась у наданні тракторів і тракторних баз, видачі позичок на сільськогосподарські роботи, консультативній допомозі тощо.

У **висновках** обґрунтовано теоретичні узагальнення й нові підходи до вирішення наукових проблем, які стосуються питань діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр. Основні результати дослідження зводяться до таких положень:

1. Висвітливши стан наукової розробки досліджуваної теми, авторка дійшла до висновку, що питання діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр. недостатньо розкрито в науковій літературі. Історіографія проблеми діяльності міжнародних організацій на Півдні України в досліджуваній період пройшла кілька етапів у своєму розвитку.

Критеріями періодизації історіографічного процесу стали зміни в методології, концепції та проблематики досліджень зі вказаної теми з урахуванням історико-хронологічного підходу. Історіографія проблеми пройшла у своєму розвитку, в основному, ті ж етапи, що й уся вітчизняна історична наука у цілому. Можна виділити етап з початку 1920-х рр. до 1991 р. як цілісний у своїй основі, що базується на єдиній методології марксизму-ленінізму. Розпад Радянського Союзу в 1991 р. ознаменував початок нового періоду в розвитку вітчизняної історії. У зв'язку з цим, цілком обґрунтовано можна виділити новий етап у рамках уже як вітчизняної, так і зарубіжної історіографії, хронологічні рамки якого починаються з 1991 року.

Аналізуючи радянський етап розвитку історіографії проблеми, варто зазначити, що їх особливістю була тверда ідеологічна спрямованість, що перешкоджала дослідникам виходити за суворо визначені рамки дозволеного. Водночас, необхідно відмітити внесок дослідників цього періоду в розширення фактологічної складової означеної проблематики, що відображає більш повне уявлення про справжні причини голоду 1921–1923 рр.

Неупереджена узагальнювальна переоцінка напрацьованого науковцями матеріалу розпочалася в Україні на початку 1990-х рр. Звільнення від диктату комуністичної ідеології створили умови для багатогранного висвітлення питань з історії України. Починаються процеси переосмислення власного минулого, відхід від марксистсько-ленінських концептуальних догм та перехід на нові методологічні принципи історичних досліджень, вироблення власної національної концепції історичного розвитку. Проблематика радянських голодоморів стає однією з центральних тем сучасної вітчизняної історіографії. Вченим стають доступні нові архівні документи та матеріали, що розкривали злочини сталінського режиму.

Значно розширюється й оновлюється регіональна історіографія питання, у якій все чіткіше проводиться ідея про відповідальність радянської влади за спровокований нею голод, відбувається суттєвий, а часом – кардинальний перегляд ролі іноземних благодійних організацій у справі допомоги голодуючим.

2. Джерельна база дослідження складається з різноманітних за походженням, видами, ознаками і змістом документів та матеріалів, періодичних видань, що дозволяють розкрити причини, перебіг та наслідки голоду в Південному регіоні України в 1921–1923 рр. та гуманітарної діяльності міжнародних організацій до 1937 року.

Комплекс джерел представленого дослідження структуровано за такими групами: 1) неопубліковані джерела; 2) опубліковані документи та матеріали; 3) нарративні джерела; 4) матеріали періодичних видань; 5) довідкові видання.

У процесі дослідницьких операцій з джерелами з'ясовувалися їхня наукова цінність для дослідження проблеми, атрибуція, автентичність, достовірність, ступінь об'єктивності вміщених фактів та відомостей. Водночас, у процесі роботи встановлювалося, які документи вже застосовано у працях

попередників. Джерельна база із зазначеної теми достатньо репрезентативна і цілковито дозволяє розв'язати досліджувані питання.

3. Базуючись на загальновідомих принципах історичної науки, таких як історизм, об'єктивність, системність, науковість, всебічність, конкретність, діалектичний принцип із застосуванням історичного, цивілізаційного, ціннісно-гуманістичного, регіонального підходів, а також загальнонаукових, міждисциплінарних, спеціально-історичних методів дослідження, авторка здійснила спробу провести комплексний аналіз гуманітарної діяльності міжнародних організацій на Півдні України в 1920–1930-х рр. Комплексне застосування переліченого інструментарію дозволили опрацювати весь масив наявних джерел, структурувати отриману фактографію та здійснити її аналітичне осмислення.

4. Дослідивши передумови появи міжнародних організацій на території України, авторка дійшла до висновку, що основною передумовою та причиною став голод 1921–1923 рр., який є однією з найбільш трагічних сторінок в історії України. Кількість голодуючих, за різними оцінками, сягнула 8 млн осіб. Найбільш жорстоко від голоду постраждали райони Південної України.

5. Розглянувши у комплексі причини та протікання голоду 1921–1923 рр. констатуємо, що трагедія обумовилась жахливим збігом обставин, у якому переплелись: повстанські антибільшовицькі рухи, занепад сільського господарства, військова розруха, посуха та жорстокий соціальний експеримент в сукупності з антигуманною політикою більшовиків. Радянська влада не планувала цей голод, але зробила все для того, щоб у повній мірі скористатися його шокним ефектом для провадження утопічних змін у суспільстві. До певного моменту радянський уряд робив вигляд, що ситуація під контролем, але з крахом надій на урожай 1921 р. стало очевидно, що насувається масовий голод і без зовнішньої допомоги не обійтись.

Із подачі В. Леніна Максим Горький, як нейтральна особа і письменник зі світовим ім'ям, опублікував в західній пресі звернення «До всіх чесних людей світу!», після чого на заклик відгукнулися різноманітні філантропічні організації – Американська адміністрація допомоги, Нансенівський комітет, міжнародний Червоний Хрест, Єврейський розподільчий комітет «Джойнт» та інші.

Улітку 1921 р. голод розпочався в Південній Україні. Але радянський уряд усіма силами намагався замовчати те, що голод охопив Південь України і Крим. Це був продуманий стратегічний хід – з України продовжували вивозити хліб у Росію і навіть експортувати за кордон. Український уряд не поспішав отримувати допомогу від АРА. Уся допомога як влади, так і міжнародних благодійних місій надходила до голодуючого Поволжя. Ситуація в Україні замовчувалася. Тільки коли голод набув серйозних масштабів, уряд УСРР заключив з міжнародними організаціями низку договорів.

Вимоги договорів були схожими між собою, зокрема, прописувалися такі основні пункти: співробітникам міжнародних організацій мала бути надана свобода в'їзду, виїзду і пересування по Україні; іноземні місії повинні мати право організовувати на місцях під своєю егідою комітети з надання допомоги без втручання з боку місцевої влади; радянський уряд мав забезпечити вільне транспортування поставок допомоги; держава повинна була надати будівлі та обладнання для організації приміщень, а також паливо; радянська влада мала гарантувати, що не буде обмежувати свободу представників міжнародних організацій.

Тільки завдяки тісній співпраці та укладанням договорів між радянським урядом та представництвами закордонних філантропічних товариств у 1921–1922 рр., іноземним гуманітарним місіям вдалося розгорнути активну кампанію з допомоги голодуючим України.

5. Найбільш великою та впливовою серед міжнародних організацій, яка займалася порятунком голодуючих на Півдні України у 1921–1923 рр. була Американська адміністрація допомоги (American Relief Administration, ARA). Саме ARA першою з усіх організацій відгукнулася на заклик Максима Горького. Діяльність ARA на Півдні України була зосереджена у створенні широкої мережі харчових пунктів. Основними своїми завданнями в регіоні вона вважала допомогу голодуючим дітям, надання медичної допомоги населенню, боротьбу з епідеміями, вакцинацію населення від хвороб. Також ARA допомагала безпритульним дітям та дітям біженців. Ця робота супроводжувалася певними труднощами: розрухою після громадянської війни, дефіциту кваліфікованих кадрів в радянській Україні, ворожістю радянської влади до представників США та іншими факторами, які негативно впливали на діяльність ARA. Однак, незважаючи на це, можна з упевненістю стверджувати, що Американська адміністрація допомоги зробила значний внесок для подолання голоду на Півдні України.

6. Окрім ARA, значний внесок у допомогу голодуючим зробили такі організації, як «Місія Нансена», Міжнародний союз допомоги дітям, Німецький та Шведський Червоні Хрести, Розподільчий єврейський комітет «Джойнт». Основними напрямками роботи цих міжнародних організацій на Півдні України стало відкриття дитячих їдалень, організація і підтримка дитячих будинків, лікарень, харчування для дорослого населення і проведення різних медичних заходів. Постачалися медикаменти, проводилася вакцинація населення від епідемій.

7. Улітку 1923 р. більшовицька влада заявила про повне подолання голоду та його наслідків у радянських республіках. Натомість, низка організацій – «Джойнт» та її відгалудження «Агро-Джойнт», Всесвітня єврейська конференція допомоги «Вереліф», Міжнародний Союз допомоги дітям, Європейська студентська допомога – виявили бажання продовжити

філантропічну роботу та взяти участь в організації адресної допомоги, розбудові господарства та соціальної сфери.

8. Вагомий внесок у допомозі єврейським колоністам зробили міжнародні філантропічні організації «Джойнт» та «Агро-Джойнт». Об'єднаний розподільчий комітет «Джойнт» був однією із небагатьох іноземних установ, що активно працювали на теренах Радянської України. Саме з ним пов'язана діяльність компанії «Агро-Джойнт», яка в свою чергу зробила великий внесок у справу розбудови єврейських національних поселень, які займались сільським господарством на Півдні України. Саме ця компанія здійснювала реальну матеріальну, фінансову та майнову допомогу єврейським аграрним поселенцям. Завдяки діяльності своєї розгалуженої мережі представництв вона зменшила наслідки голоду і голодомору, що прокотилися по території України у 1920–1930-х рр. Компанія здійснила неоціненний внесок у справу народної освіти, започаткувала новітні підходи ведення господарства із застосуванням передової на той час аграрної технології, сприяла поверненню громадянських прав єврейському населенню України.

Таким чином, за допомогою діяльності міжнародних благодійних організацій, вдалося перемогти голод, впоратися з розрухою та розбудувати єврейські колонії Півдня України.

АНОТАЦІЯ

Біліченко Л. С. Діяльність міжнародних організацій на Півдні України в 20–30-х рр. ХХ ст. – На правах рукопису.

У дипломній роботі досліджується діяльність міжнародних організацій на території Півдня України упродовж 1921–1937 рр. Основну увагу зосереджено на діяльності Американської адміністрації допомоги «АРА», «Місії Нансена», Єврейського розподільчого комітету «Джойнт», «Агро-Джойнт», «Вереліф», Німецького Червоного Хреста, Міжнародного Союзу допомоги дітям. Встановлено, що основною передумовою та причиною функціонування філантропічних місій у південному регіоні України став голод 1921–1923 рр., який забрав життя мільйонів людей і став найстрашнішою катастрофою ХХ ст. Доведено, що діяльність благодійних місій на Півдні України була зосереджена, головним чином, на допомозі голодуючим дітям та дорослим, утворенні харчових пунктів, наданні медичної допомоги, розподілу одягу й взуття тощо. З'ясовано, що найбільш великою та впливовою серед міжнародних організацій була «АРА», яка у порівнянні з іншими іноземними товариствами упродовж 1921–1923 рр. створила найбільш розширену мережу харчових пунктів на Півдні України. Доведено, що окрім гуманітарної допомоги, міжнародні організації надавали також вагому фінансову допомогу, а також взяли активну участь у розбудові народного господарства та у подоланні наслідків розрухи у південноукраїнському регіоні протягом 1922–1924 рр. Установлено, що міжнародні філантропічні організації не полишали свою діяльність й протягом 1924–1937 рр., коли надавали широку підтримку єврейським колоністам Півдня України. Автор прийшла до висновку, що за допомогою діяльності міжнародних благодійних організацій, вдалося перемогти голод, впоратися з розрухою та розбудувати єврейські колонії Півдня України.

Ключові слова: Південь України, міжнародні організації, «АРА», «Джойнт», «Агро-Джойнт», «Місія Нансена», Міжнародний союз допомоги дітям, Німецький Червоний Хрест, «Вереліф», голод 1921–1923 рр., економічна розруха, гуманітарна допомога, сільське господарство, єврейські колонії.

SUMMARY

Bilichenko L. S Activities of International Organizations in the South of Ukraine in the 20-30's of the XX Century – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

The diploma work investigates the activities of international organizations in the territory of the South of Ukraine during 1921–1937. The Red Cross, the International Union for the Assistance to Children. It is established that the main prerequisite and cause for the operation of philanthropic missions in the southern region was the famine of 1921–1923, which claimed the lives of millions and became the most terrible catastrophe of the twentieth century. It has been proved that the activities of charitable missions in the South of Ukraine were mainly focused on assisting starving children and adults, setting up food outlets, providing medical assistance, distributing clothing and shoes and more. It was found that the largest and most influential among international organizations was the "ARA", which compared to other foreign societies during 1921–1923 created the most extensive network of food outlets in the south of Ukraine. It is proved that in addition to humanitarian aid, international organizations also provided significant financial assistance, and took an active part in the development of the national economy and in overcoming the effects of the devastation in the South Ukrainian region during 1922–1924. 1924–1937, when there was widespread support for the Jewish colonists of southern Ukraine. The author came to the conclusion that with the help of the activities of international charitable organizations, it was possible to overcome the famine and restore the economy of the South of Ukraine.

Keywords: South of Ukraine, international organizations, ARA, Joint, Agro-Joint, Nansen Mission, International Union of Assistance to Children, German Red Cross, Vereliff, famine 1921–1923, economic collapse, humanitarian aid, agriculture, Jewish colonies.